

I luren: Staffan Kinman Hallå, lönar det sig verkligen att vara generös?

II Staffan Kinman är verksamhetschef för öron-, näs- och halskliniken på Kullbergska sjukhuset i Katrineholm. I drygt tio års tid har han beviljat i stort sett all utbildning som personalen begärt. Det kostar 150 000 kronor på ett år för personalstyrkan på 20 personer, varav tre läkare. I kostnaden ingår enbart kursavgifter, hotell och resor. Den som åker på kurs får tjänstledigt med lön men varken traktamente eller övertidsersättning. Frånvaron täcks inte av vikarier. Staffan Kinman håller klinikens budget och kliniken har inga vakanser.

Hur kan det löna sig att ideligen låta personalen åka på kurs?

– Personalens utbildning ska jämföras med andra investeringar man gör. Och då måste värdet bedömas både kortsiktigt och långsiktigt.

– När personalen deltar i utbildning ökas hela klinikens kompetens, så att vi på kliniken kan göra saker som annars kostar pengar att skicka någon annanstans. Medarbetarna blir mer kompetenta och mer värda, för mig och för sin egen självkänsla, dessutom mår de bra när de kommer hem.

Måste inte du spara som alla andra?

– Inställningen att man först måste komma ikapp med väntelistorna och bli tillräckligt många i personalen innan man kan börja ha roligt och åka på utbildning är ett misstag som många gör när det är krisartat i sjukvården. Man måste vända på det: »Nu är det så eländigt så nu gör vi en resa tillsammans och har riktigt roligt så att vi orkar.« Då producerar människor med glatt hjärta och jobbar mycket mer än de skulle göra annars.

Är fortbildning också personalvård?

– Ja, det blir en glädje att jobba när man vet att man får åka på kurs när man behöver det. Att ha en möjlighet att förverkliga sig själv och att utvecklas och höja sin kompetens, det är vad som skapar en attraktiv arbetsplats. Och det kan vara lösningen på sjukvårdskrisen!

Staffan Kinman, generös med utbildningar.

JÖRGEN BJÖRNSSON

Läkares cancerrisk samma som för andra

Läkare löper ökad risk för hudcancer och bröstcancer. Men arbetet i sig tros inte vara orsaken, visar en kartläggning.

II Undersökningen om förekomsten av cancer hos läkare är gjord av överläkare och docent Per Gustavsson vid Arbets- och miljömedicin, Stockholms läns landsting, på uppdrag av Läkarförbundets arbetslivsgrupp, ALG, som ett led i gruppens kartläggning av läkares ohälsa.

Rapporten består av analyser och tolkningar av redan befintliga data och undersökningar, främst det svenska cancer-miljöregistret vid Socialstyrelsen.

– Den visar, som jag tolkar det, ingen överrepresentation av cancer i läkarkåren till följd av yrkesvalet och det är glädjande, säger Edel Karlsson Håål, förhandlingschef på Läkarförbundet.

Studien omfattar omkring 8 500 läkare, varav en femtedel kvinnor, som följts under 20 år och jämförts med den yrkesverksamma befolkningen i stort. Att vissa cancerformer förekommer i större utsträckning hos läkare har enligt analysen troligen andra orsaker än själva arbetsmiljön. Cancerriskerna har dock inte kunnat särredovisas för varje specialitet.

Akademiker åker på solsemester

Malignt melanom är 50 procent vanligare hos manliga svenska läkare än hos befolkningen i stort. Beträffande kvinnliga läkare är underlaget för litet. Den ökade risken för männen stämmer väl överens med högre tjänstemän i allmänhet och har enligt Per Gustavsson troligen med solvanor att göra. Det handlar om akade-

miker med inomhusjobb och möjligheter att åka på solsemester.

Skivepitelcancer är dubbelt så vanligt hos svenska läkare av båda könen som hos normalbefolkningen. Även här är det mest troliga solvanorna, enligt Per Gustavsson. En annan orsak kan vara att sjukvårdspersonal har ökad tillgång på sjukvård och en större vaksamhet. Man söker tidigare för »prickar« på huden. Visserligen vet man att röntgenstrålning och cancerogena kemikalier kan orsaka skivepitelcancer, men Per Gustavsson tror ändå inte att arbetsmiljön är orsak. Dels är gruppen som kommer i kontakt med strålning och kemikalier – till exempel röntgenläkare, patologer och laboratorieläkare – för liten för att förklara den stora ökningen, dels har andra studier visat att röntgenläkare i någorlunda moderna arbetsmiljöer sannolikt inte drabbas av skivepitelcancer i större utsträckning än andra. Däremot skulle det vara intressant att gå vidare med studier av enskilda specialiteters cancerrisk, tycker han.

Kvinnliga läkare löper 50 procents större risk att drabbas av bröstcancer. Detta beror troligen på hormonella faktorer. Tidig graviditet skyddar mot bröstcancer, men läkare föder ofta barn senare. Dessutom upptäcks bröstcancer tidigare hos personal i sjukvårdsyrken.

Vissa cancerformer förekommer i mindre utsträckning hos läkare. Det gäller cancer i läpp, svalg, matstrupe och magsäck. Dessa former av cancer är relaterade till rökning, kost- och alkoholvanor och förekommer i allmänhet i mindre utsträckning hos högre tjänstemän.

Elisabet Ohlin

Musens arvsmassa kartlagd

Många nya gener har upptäckts i och med kartläggningen av musens arvsmassa, som presenteras i senaste numret av Nature.

II Drygt 60 000 DNA-sekvenser har analyserats i en av artiklarna, vilket har resulterat i upptäckten av nya gener som sannolikt även finns hos människa. De nu presenterade resultaten innebär en genomgång av genfunktioner som kommer att bidra till förståelsen av sjukdomar som cancer, och till utvecklingen av nya mediciner. Bara en mindre del av

musens gensekvenser har tidigare varit kända, och nu presenteras nya data om transkriptomet, det vill säga den del av arvsmassan som verkligen används av cellerna och i de flesta fall bildar proteiner. Kunskapen om vilka gener som bildar proteiner är avgörande för att forskningen ska kunna gå vidare från genanalys till studier om funktion och reglering inom de biologiska systemen.

Tre internationella samarbetsgrupper, där bland andra forskare vid Karolinska institutet ingår, står bakom projektet. (LT)

Sara Hedbäck